

Érzelmeket közvetítő szobrok

Deák Árpád-szobrok művészfotók tükrében

A nagyváradi szobrászművész közteri szobrairól készült művészfotókból nyílt kiállítás november elején a debreceni Partium Házban. **Stanik István** médiaszakértőnek, a Magyar Házak Hálózat igazgatójának és a Partium Ház vezetőjének ötlete alapján néhány Kárpát-medencei magyar fotográfus fölkereskedett, és „megfotózták” a gyönyörű szobrokat, amelyek jeles történelmi személyiségeket, művészeket ábrázolnak. Három hét állt a rendelkezésükre, hogy kivitelezzék a projektet. Sokféle készültek felvételek a Partiumban és Erdélyben, bebarangoltak különféle településeket, jártak többek között Belényesben, Bihardiószegen, Marosvásárhelyen, Máramarosszigeten, Misztótfaluban, Nagyszebenben, Brassóban, Nagykárolyban, Nagybányán, Szatmárnémetiben, természetesen Nagyvárad és Nagyszalonta sem maradhatott ki. A *Magyar múlt erdélyi köztereken* című tárlat anyagába 105 fekete-fehér fénykép került. A fotókat a következők készítették: **Cseke Sándor** (Nagyszalonta), **Fórián Andrea**, **Morvay-Szabó Edina** AFIAP és **Tóth István** AFIAP, ESFIAP (Nagyvárad), **Udvardi Árpád** EFIAP (Brassó), **Bikfalvi Zsolt** EFIAP/g (Nagykároly). A digitális képszerkesztést, -feldolgozást Tóth István és **Hős Norbert** (Szerbia)

végezte. A debreceni vernisszázsón elhangzott: a kiállítást Váradra is elhozzák, januárban, a magyar kultúra ünnepén nyitják meg.

Elszántság és hit

Deák Árpád szobrai nem pusztán esztétikai élményt jelentenek. E szobrok fontos eszmei értékkel bírnak, ám csöppet sem pátoszosak, anyagba dermedtek, hiszen a szemlélő már-már várja, hogy megszólaljanak, meséljenek valami jó anekdotát, a poéta verseljen, a festőművész beszéljen legújabb alkotásáról, a király pedig valamely hőstettéről.

A debreceni tárlatnyitón elsőként **Meleg Vilmos** színművész köszöntötte a résztvevőket, szólván a múlt értékeinek megbecsüléséről – határoktól függetlenül. Mint mondta, Deák Árpád műalkotásai – lett legyen az plakett, emléktábla, egész alakos szobor, büszt vagy szoborcsoport – magával ragadják a szemlélőt, természetes egyszerűséggel hatnak. Fontos, hogy minden településnek legyen saját emlékműve. Előadásában néhány vers is elhangzott Juhász Gyula, Horváth Imre, Szilágyi Domokos költészetéből merítve.

Fórián Andrea beszélt arról, hogy teljesen más szobrokat fotózni, mint épületeket fényképezni vagy portréké-

Thurzó Sándor József, Stanik István, Deák Árpád, Meleg Vilmos, Tóth István, Fórián Andrea

peket készíteni. Ő a Belényesi-medence nyolc szórványtelepülésén járt. Szép őszi nap volt csodaszép fényekkel és árnyékokkal. Mindahány szobor érzelmeket közvetít, s bár más-más szemlélyiségekről van szó, az elszántság és hit közös bennük. Miután úgymond megismerkedett a szobrokkal, könnyű volt megörökítenie őket.

Tóth István, aki a nagyváradi Euro Foto Art Nemzetközi Egyesület elnöke is, hangsúlyozta: fantasztikus kihívás volt a projekt. Ő is megemlítette, miszerint melléjük szegődött a szerencse, ugyanis gyönyörű őszi fények voltak, csodás megvilágításban volt részük, mindez érdekes módon hatott. Gyorsan kellett cselekedniük, felmérniük a terepet, az idő sürgette őket. Aztán következett a fotók átalakítása. A fekete-fehér fényképek szépen kihangsúlyozzák a szobrok lényegét. A képanyagból létrejött egy színvonalas album is, amelynek első példányait – örömteli megle-

petésként – Deák Árpádnak és Stanik Istvánnak ajándékozta Tóth István. A vernisszázson **Thurzó Sándor József** brácsaművész muzsikált, klasszikus és kortárs zeneszerzőktől (például Macalík Alfréd, Lászlóffy Zsolt) választott kompozíciót.

Szobormesék Szebentől Párizsig

Ezután Stanik István beszélgetett a művésszel életútjáról, terveiről, a szobrok elő- és utóéletéről. Deák Árpád 1955-ben született Marosvásárhelyen, a nagyszülei kibédiek voltak. Az első szoborélménye még az óvodában érte, egy kutyát készített gyurmából, ami a polcra került. A nagyapja lovait is nézegette, arra gondolván, hogyan lehetne megformázni őket agyagból. Diák volt még, amikor a szobrászat felé irányította a tanára, Izsák Márton. Szó volt a kolozsvári tanulmányokról, főiskolai

évekről, a '80-as esztendők hangulatáról. Az absztrakt ábrázolások nem vonzották, a régi mestereket csodálta. A diktatúra bizonyos szempontból jót tett a kreatitásnak, mert a művészek próbálták kicselezni. '86-ban került Váradra. Amikor 1974-ben érettségizett, volt egy tesztkérdés, amely azt firtatta, hol szeretne élni. Ő azt válaszolta: Marosvásárhelyen vagy Budapesten. Nos, Várad a kettő között félúton található. Zongoratanár felesége révén került ide. A beilleszkedés könnyen ment számára. Izgalmas, kreatív impulzusok érték, jó művésztsaraságra lelt. A kétezres évekig inkább rajzolt. A szobor hely- és anyagigényes. Ám a szobrászi látásmód a rajzmódban is mindig föllelhető volt. A kilencvenes évek végén volt egy grafikakiállítás Váradon. Aztán következtek a szobrok. Egyre több felkérést kapott. Mint mondta, olyan helyekre kerültek szobrai, hogy soha nem gondolta volna. Szóba került Samuel von Brukenthal báró, erdélyi kormányzó nagyszebeni szobra és a szatmári Petőfi-szobor. Hiteles emberek, hiteles helyen, jegyezte meg Deák Árpád. A Brukenthal-szoborral kapcsolatban még elmondta: 22 pályamunkát nyújtottak be a szebeni pályázatra. Deák Árpád volt az egyedüli magyar, s az ő pályaművét választották. Az avatáson Klaus Iohannis díszmeghívottként ott állt az alkotó mellett. Néhány napra rá román nacionalisták tüntettek. „Minden nemzetnek vannak szélsőséges képviselői” – jegyezte meg a szobrászművész. Hozzáfűzte: irtózik a politikai aktivitástól. „Ha egy szobor csupán azért jó, mert magyar, akkor baj van.”

A művész arról is beszélt, hogy a köztéri szobrok esetében lényeges a

Vetítés a szoborfotókból

közérthetőség. Fontosnak tartja egy-egy szobor elkészítése előtt, hogy alapos előtanulmányokat folytasson. Fotókat, rajzokat tanulmányoz, s igyekszik minél jobban megismerni a megmintázandó történelmi, illetve kultúrtörténeti személyiség gondolkodásmódját, egyéniségét. Szó esett a szobrok realiztikusságáról, és hogy mindez eszünkbe juttatja: milyen gazdag a múltunk, az irodalmi életünk, a történelmünk.

Deák Árpád mesélt a párizsi Ady Endre-emléktábláról is. A bronz domborművet Ady párizsi tartózkodásának helyszínén, az egykori Hotel de l'Europe (ma Quality Hotel Opéra Saint Lazare) épületében helyezték el a költő születésének 125. évfordulója alkalmából. A szálloda vezetőségének ötlete alapján a Párizsi Magyar Intézet javaslatára a márvány emléktáblára került bronz domborművet a deb-

receni MODEM Modern és Kortárs Művészeti Központ készítette el a nagyváradi szobrászművésszel. Deák Árpádot jóbarátja, Ujvárossy László ajánlotta a MODEM akkori vezetőjének, Gulyás Gábornak a figyelmébe. A szobrász a szálloda egyik manzárd-szobájában lakhatott az avatóünnepség idején, onnan csodálta meg a párizsi háztetőket. Rockrajongóként büszke arra, hogy saját kezdeményezésre ő készítette el Barta Tamásnak, az LGT egykori gitárosának a budapesti szülőházában található emléktábláját. Egyébiránt nincs kedvenc alkotása. Ez olyan, mint amikor a nyolcgyermekes anyától megkérdezik, melyik a kedvenc csemetéje. „A kedvencem az alkotási folyamat.”

A házigazda a tervekről is kérdezte Deákot. Terv, megbízás van most is. Egyebek mellett ő mintázza meg a vá-

radi, jelenleg felújítás alatt lévő, úgynevezett Léda-házhoz (valójában Sternvilla) a Brüll Adélt, vagyis Lédát Ady társaságában ábrázoló szobrot, ami már majdnem kész. „Párizsi divat szerint öltözött kalapos hölgy. Léda szoknyáján már csillog a fény” – jegyezte meg az alkotó szerény mosollyal.

Stanik István fölvetette: nagyon hiányzik Váradról egy Horváth Imre-szobor. Mire Deák Árpád elmondta: készített már a miniatűrök költőjéről egy egészalakos, sétáló figurát, de aztán nem lett semmi a szobortervből, a makett Derecskén található egy gyűjtőnél.

A jó hangulatú tárlatnyitó és beszélgetés végén egy Horváth Imre-idézet hangzott el búcsúzóul: „Ne kiálts, az utókor nem süket.”

Tóth Hajnal